

Developing Academic Optimism Model Based on Aesthetic Intelligence and Mental Vitality Mediated by Family's Emotional Climate

Fazlollah Hasanvand¹ | Zahra Nafar^{*2} | Zahra Ghalami³ |
Masoumeh Mohammadi Mazraeh Shahi⁴

DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.7.7

Abstract

The present study was conducted with the aim of explaining the structural equation model for predicting academic optimism based on aesthetic intelligence and mental vitality mediated by the role of the family's emotional climate in adolescents. The current study was applied in terms of purpose and the method of data collection was correlational and descriptive. The statistical population of the research included students in the age group of 10-18 years in Tehran. The sample of the study was 380 adolescents who participated in the research through two stages of cluster and available sampling. Data collection instruments included Tschannen-Moran et al. (2013) academic optimism questionnaire, Hill Burn (1964) family emotional atmosphere questionnaire, Ryan and Frederick (1997) subjective vitality questionnaire, and Rashid et al. (2018) psychological distress questionnaire. Data were analyzed using SPSS26 and LISREL8.8 software. The results showed that the research model has a good fit (GFI=0.90) and aesthetic intelligence and mental vitality predict academic optimism for adolescents, and the family's emotional climate can moderate these effects. Therefore, relying on aesthetic intelligence and taking advantage of the understanding of the beauty of the world in adolescents can provide the basis for increasing academic optimism and the emergence of positive academic outcomes.

Keywords: Aesthetic Intelligence; Educational Optimism; Mental Vitality; Family Emotional Climate; Adolescents.

1. PhD in Educational Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
2. Corresponding author: PhD in Educational Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
Znafar72@yahoo.com
3. PhD student in Educational Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
4. Master of Library and Information Sciences, Isfahan University, Isfahan, Iran.

Cite this Paper: Hasanvand, F., Nafar, Z., Ghalami, Z., & Mohammadi mazraeh shahi, M. (2025). Developing Academic optimism Model based on aesthetic intelligence and mental vitality Mediated by family's emotional climate. Research in Islamic Education Issues, 33(66), 11–29.

Publisher: Imam Hussein University

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

© Authors

تنمية نموذج للتفاؤل الأكاديمي المبني على الحيوية العقلية والذكاء الجمالي بوساطة الجو العاطفي الأسري

فضل الله حسنونند^١ | زهرة نفر | زهرة غلامى | زهرة محمدى | معصومة مازرا شاهي

DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.7.7

الملخص

أجريت الدراسة الحالية بهدف توضيح نموذج المعادلة البنائية للتنبؤ بالتفاؤل الأكاديمي على أساس الحيوية العقلية والذكاء الجمالي مع الدور الوسيط للجو العاطفي الأسري لدى المراهقين. وكانت الدراسة الحالية ارتباطية ووصفية من حيث غرضها التطبيقي وطريقته جمع البيانات. شمل المجتمع الإحصائي للبحث الطلاب في الفئة العمرية ١٠-١٨ سنة في طهران. وبلغت عينة البحث ٣٨٠ مراهقاً شاركوا في البحث على مرحلتين: العينة العنقودية والعينة المتاحة. تشمل أدوات جمع البيانات استبيان التفاؤل الأكاديمي لشنين موران وآخرين (٢٠١٣)، واستبيان الجو العاطفي لعائلة هيلبورن (١٩٦٤)، واستبيان رايان وفريدريك للحياة العقلية (١٩٩٧)، واستبيان الذكاء الجمالي لرشيد وآخرين (٢٠١٦). تم تحليل البيانات باستخدام برنامج SPSS26 و LISREL8.8. وأظهرت النتائج أن نموذج البحث يتمتع بملاءمة جيدة ($GFI=0.90$) وأن الذكاء الجمالي والحيوية العقلية ينبئان بالتفاؤل الأكاديمي لدى المراهقين وأن الجو العاطفي للأسرة يمكن أن يخفف من هذه التأثيرات. ولذلك فإن الاعتماد على الذكاء الجمالي والاستفادة من فهم جمال العالم لدى المراهقين يمكن أن يوفر الأساس لزيادة التفاؤل الأكاديمي وظهور نتائج أكاديمية إيجابية.

الكلمات الرئيسية: التفاؤل الأكاديمي؛ الجو العاطفي الأسري؛ الحيوية العقلية؛ الذكاء الجمالي؛ المراهق.

١. دكتوراه في علم النفس التربوي، جامعة العلامة الطباطبائي، طهران، إيران.

٢. المؤلف المراسل: دكتوراه في علم النفس التربوي، جامعة العلامة الطباطبائي، طهران، إيران.

٣. طالب دكتوراه في علم النفس التربوي، جامعة العلامة الطباطبائي، طهران، إيران.

٤. ماجستير في علوم المكتبات والمعلومات، جامعة أصفهان، أصفهان، إيران.

الاقتراس: حسنونند، فضل الله، نفر، زهرة، غلامى، زهرة، محمدى مازرا شاهي، معصومة. (١٤٠٤). تطوير نموذج للتفاؤل الأكاديمي قائم على الحيوية العقلية والذكاء الجمالي بوساطة المناخ العاطفي للأسرة. بحث في قضايا التربية الإسلامية، ٣٣(٦٦)، ٢٣-٣٣.

DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.7.7

© المؤلفون

الناشر: جامعة الامام الحسين (ع)

المؤلفون هذه المقالة متاحة لك بموجب رخصة المشاع الإبداعي (CC BY).

سال سی سوم
بهار ۱۴۰۴
صص: ۱۶۳ - ۱۸۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۰
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۲۱
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۱۱
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۵/۰۱

شابا چاپی: ۶۹۷۲-۲۲۵۱
الکترونیکی: ۵۱۹۶-۲۶۴۵

نشریه علمی پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی

تدوین مدل خوش‌بینی تحصیلی براساس نشاط ذهنی و هوش زیباشناختی با میانجی‌گری جو عاطفی خانواده

فضل الله حسنونند^۱ | زهرا نفر^۲ | زهرا قلمی^۳ | معصومه محمدی مزرعه شاهی^۴

DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.7.7

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تبیین مدل معادلات ساختاری برای پیش‌بینی خوش‌بینی تحصیلی بر اساس نشاط ذهنی و هوش زیباشناختی با نقش میانجی جو عاطفی خانواده در نوجوانان انجام شد. مطالعه حاضر از نظر هدف کاربردی و نحوه گردآوری داده‌ها از نوع همبستگی و توصیفی بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان رده سنی ۱۸-۱۰ سال شهر تهران بود. نمونه پژوهش ۳۸۰ نوجوان بود که در دو مرحله نمونه‌گیری خوشه‌ای و در دسترس در پژوهش شرکت کردند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه خوش‌بینی تحصیلی اسچن موران و همکاران (۲۰۱۳)، پرسشنامه جو عاطفی خانواده هیل برن (۱۹۶۴)، پرسشنامه نشاط ذهنی ریان و فردریک (۱۹۹۷)، پرسشنامه هوش زیباشناسی رشید و همکاران (۱۳۹۶) است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS26 و LISREL8.8 تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد که مدل تحقیق برازش خوبی دارد ($GFI=0.90$) و هوش زیباشناختی و نشاط ذهنی پیش‌بینی‌کننده خوش‌بینی تحصیلی در نوجوانان است و جو عاطفی خانواده می‌تواند این تأثیرات را تعدیل کند. براین اساس، تکیه بر هوش زیباشناختی و بهره‌گیری از درک زیبایی‌های جهان در نوجوانان می‌تواند زمینه افزایش خوش‌بینی تحصیلی و پدیدایی پیامدهای مثبت تحصیلی را فراهم سازد.

کلیدواژه‌ها: خوش‌بینی تحصیلی؛ جو عاطفی خانواده؛ نشاط ذهنی؛ هوش زیباشناختی؛ نوجوان

Znafar72@yahoo.com

۱. دکترای روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی^(د)، تهران، ایران.
۲. نویسنده مسئول: دکترای روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی^(د)، تهران، ایران.
۳. دانشجوی دکترای روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی^(د)، تهران، ایران.
۴. کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

استناد: حسنونند، فضل الله، نفر، زهرا، قلمی، زهرا، محمدی مزرعه شاهی، معصومه. (۱۴۰۴). تدوین مدل خوش‌بینی تحصیلی براساس نشاط ذهنی و هوش زیباشناختی با میانجی‌گری جو عاطفی خانواده. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۳۳(۶۶)، ۱۶۳-۱۸۴.

DOR: 20.1001.1.22516972.1404.33.66.7.7

© نویسنندگان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لایسنس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

نوجوانی مرحله‌ی کلیدی رشد در زندگی افراد است که حدود ۱۰ تا ۱۹ سالگی را شامل می‌شود. در طول سال‌های نوجوانی، اصولی مطرح می‌شود که بر زندگی بزرگسالی از نظر هویت، روابط اجتماعی و شغلی تاثیر می‌گذارد (استرنبرگ^۱، ۲۰۲۰؛ تریپت و ماسور^۲، ۲۰۲۳). دوران نوجوانی همواره با تغییرات گسترده‌ای در حوزه‌های مختلف جسمانی، شناختی، هیجانی و اجتماعی روبه‌رو است و این تغییرات می‌تواند موجب رشد سازنده در فرد شود و حتی ممکن است او را با تنش و آشفتگی رو به رو سازد (عسگری و باقرپور، ۱۴۰۱؛ اودوناو^۳ و همکاران، ۲۰۱۳). دوران نوجوان، دوران کلیدی برای رشد تحصیلی و شخصی در جریان زندگی افراد به حساب می‌آید و این دوره زمانی است که شخصیت فرد برای بزرگسالی شکل می‌گیرد. در طول سال‌های تحصیلی، نوجوانان با موقعیت‌های شخصی و زمینه‌های متعددی مواجه می‌شوند که می‌تواند به‌طور قابل توجهی بر رشد آن‌ها تأثیر بگذارد. (لانگوبردی^۴ و همکاران، ۲۰۱۶؛ سوپرویا، سالاورا و کولز-رابرس^۵، ۲۰۲۲). در پژوهش‌های متعددی، طیف متنوعی از متغیرها در دوران تحصیل در نوجوانان مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است و هر یک از این متغیرها دارای ظرفیت بالقوه زیادی است که نوجوانان را در مسیر تحصیل خود ثابت قدم و پویا نگه می‌دارد و با نیرو و انرژی رو به جلو حرکت می‌کند. از سویی ویژگی‌های خاص مدرسه به‌عنوان عوامل تعیین‌کننده قوی در پیشرفت تحصیلی در نظر گرفته می‌شود زیرا مدارس می‌توانند رفتار دانش‌آموزان را پس از کنترل شرایط تغییر دهند. خوش‌بینی تحصیلی، یکی از سازه‌های پنهان در مدرسه، نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کند (بوز و سیلیک^۶، ۲۰۲۱).

خوش‌بینی از منظر روان‌شناسی مثبت نگر بعد شناختی شادمانی و عواطف مثبت و منفی بعد عاطفی آن است (پریچارد، ریچارسدون، شفلید و مک‌اوان^۷، ۲۰۲۰). ادبیات موجود در حوزه

1. Steinberg
2. Trepte & Masur
3. O'Donohue
4. Longobardi
5. Supervia, Salavera & Quílez-Robres
6. Boz & Saylık
7. Pritchard, Richardson, Shefeld & McEwan

خوش‌بینی در زمینه‌های تحصیلی نشان دادند که این عامل می‌تواند پیش‌بین سایر متغیرهای روان‌شناختی قرار گیرد. دانش‌آموزان خوش‌بین که از راهبردهای مقابله‌ای انطباقی (کابراس و ماندو^۱، ۲۰۱۸) استفاده می‌کنند و سطوح بالاتری از خودکارآمدی شخصی و تحصیلی دارند (راند، مارتین و شیا^۲، ۲۰۱۱)، به احتمال زیاد به اهداف شخصی و تحصیلی خود دست می‌یابند و خودتنظیمی بالایی دارند (آمولا و دنی^۳، ۲۰۲۲؛ خدارحمی و زرین‌آبادی^۴، ۲۰۱۶) و در زندگی هدف دارند و کمتر آسیب‌پذیر هستند (آریفا، نوفرزا و فیتیویلز^۵، ۲۰۲۳؛ ستیسی^۶، ۲۰۱۹) و سطوح بالاتری از عزت نفس و خودپنداره را نشان می‌دهند و قاطعیت بیشتری دارند (سوپرویا، سالاورا و کولز-رابرس، ۲۰۲۲). خوش‌بینی تحصیلی، به معنای باور مثبت در دانش‌آموزان است، مبنی بر اینکه آن‌ها می‌توانند با تأکید بر یادگیری خود، اعتماد به معلمان و احساس هویت نسبت به محیط آموزشی، زمینه بهبود عملکرد تحصیلی خود را فراهم سازند (هورنر، جوردن و برون^۷، ۲۰۱۹؛ کولفاس، رونگترکول و وونگونیچ^۸، ۲۰۱۵). براین اساس، باور مثبت در خوش‌بینی تحصیلی، همانند نیروی محرکه در فرایند تحصیلی عمل می‌کند و پیشرفت تحصیلی را ممکن می‌سازد و از این طریق موجب ارتقای عملکرد تحصیلی و احساس موفقیت در فرد می‌شود (بوز و سیلیک، ۲۰۲۱). خوش‌بینی بالغانه افراد و تفسیر رویدادها به صورت مثبت، سبب می‌شود افراد در روابطشان با دیگران از افکار و ایده‌های خوش‌بینانه استفاده کنند و حال بهتر و شادتری داشته باشند و حالت انعطاف‌پذیری و تعادلی در فرد ایجاد می‌کند و به راحتی می‌تواند یک شبکه اجتماعی حمایتگر ایجاد کنند (خانزاده و همکاران، ۱۳۹۸؛ حاجی مهدی و خالقی پور، ۱۴۰۱). از این رو، به سبب اهمیت این ویژگی، شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده خوش‌بینی تحصیلی اهمیت دارد و به همین سبب، بر دو عامل نشاط ذهنی و هوش زیباشناسی تمرکز شد.

1. Cabras & Mondo
2. Rand, Martin & Shea
3. Amalu & Dien
4. Khodarahmi & Zarrinabadi
5. Arifa, Nofriza & Fitniwilis
6. Satıcı
7. Horner, Jordan & Brown
8. Kulophas, Ruengtrakul & Wongwanich

در این خصوص، نشاط ذهنی^۱ به این معناست که فرد از نظر جسمی و روانی احساس رضایت و پرانرژی بودن می‌کند و می‌تواند توانایی‌های بالقوه خود را نشان دهد (کسیکی و پرکر^۲، ۲۰۲۲) و به اقدامات هدفمند منجر شود (بوچنر، آمسبرگر، فینکنزلر، مور و وورث^۳، ۲۰۲۲)؛ در واقع افراد دارای سطوح بالای نشاط ذهنی، افرادی کنج‌کاو و دارای شخصیتی فعال هستند (مارتین کولار، لاردیرجر و آتسنیو^۴، ۲۰۲۱). نشاط ذهنی از احساساتی چون آزادی، استقلال و انگیزش درونی نشأت گرفته است (گله‌گیریان، پولادی ریشه‌ری و کیخسروانی، ۲۰۱۹)؛ در واقع، نوعی تجربه روان‌شناختی است که در آن افراد احساس سرزندگی می‌کنند و بازتابی از سلامت روان‌شناختی و جسمانی فرد است (سعدی پور و همکاران، ۲۰۱۹). پژوهش‌های متعدد در این حوزه نشان داده است که نشاط ذهنی با خودآگاهی، خودانگیختگی، خودپنداره مثبت و سلامت روانی و عواطف مثبت بیشتر مرتبط است و با پریشانی، هیجانات منفی و منبع مهارگری بیرونی، ارتباط کمتری دارد (مک و همکاران^۵، ۲۰۱۱؛ بورنکاو، نامووا و گریگورنکو^۶، ۲۰۲۱).

ارزش توجه به بعد زیباشناسی توسط دیویی^۷ (۱۹۳۴) مطرح شده است که نشان می‌دهد که هنرمند قادر است "به طور فعال درونی کند و سپس در هنر، مناظر، رویدادها، روابط و ایده‌های خود را بیرونی کند". بنابراین بینش‌ها و امکانات جدید را تسهیل می‌کند (سجانی^۸ و همکاران، ۲۰۲۰)؛ وقتی دیویی بر «لذت بردن از معنا» تمرکز می‌کند، در واقع به اهمیت شادی و لذت در فرایند یادگیری اشاره و به رضایت حاصل از آن تأکید می‌کند. ارزش هر فعالیت هنری به نیرویی بستگی دارد که محتوای عاطفی را شکل و آن را در دسترس قرار دهد چرا که آنچه از محتوای عاطفی جهان درک و استنباط کرده است را رازگشایی می‌کند (حسن‌زاده و بهشتی، ۱۳۹۳). تجربه‌های زیبایی‌شناسی و خلق هنر این احساس شادی و کامیابی را به همراه دارد؛ لذا کاربرد هنر در آموزش، ایجاد فرصت‌های روزانه‌ای برای شادی است (متقی، ۱۳۹۹). از این رو تحولاتی که

1. subjective vitality

2. Kasikci & Peker

3. Buchner, Amesbger, Finkenzeller, Moore & Wurth

4. Martin-Cuellar, Lardier Jr & Atencio

5. Mack

6. Burenkova, Naumova & Grigorenko

7. Dewey

8. Sajjani

درباره تجربه هنری به عنوان یک هوش در عصر جدید رخ داده باعث ایجاد تغییرات بنیادی در نگرش افراد نسبت به آن شده است (رشید، طاهری، یارمحمدی واصل و کریمی، ۱۴۰۰). هنر و زیباشناسی با تقویت مهارت‌های مقابله اجتماعی-هیجانی و خودآگاهی، به دانش‌آموزان اجازه می‌دهند که تعادل فردی مناسبی بین خواسته‌ها و منابع پیدا کنند، تلاش خود را حفظ کنند و همکاری و خودتنظیمی را تقویت کنند (فارینگتون^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). با بهره‌گیری از هوش زیباشناختی امکان آموزش افراد برای درک زیبایی‌های جهان پیرامون و خلق پیامدهای مثبت در زندگی فراهم می‌شود. توجه به سطح هوش زیباشناختی برای تعیین توانایی کلی در درک زیبایی-های جهان پیرامون و قرار دادن آن‌ها در کلاس‌های متناسب با سطح زیبایی شناختی آنان امری منطقی است (رشید و حسنوند، ۱۴۰۰).

اما در این میان آنچه اهمیت دارد این است که آیا هوش زیباشناسی و نشاط ذهنی به صورت مستقیم بر خوش‌بینی تحصیلی اثر دارند یا به واسطه متغیرهای واسطه‌ای این تأثیر را بر جای می‌گذارند. در این راستا، در این پژوهش بر نقش واسطه‌ای جو عاطفی خانواده تمرکز شد. در حقیقت، مؤثرترین عامل در پیش‌بینی رفتارهای افراد در بزرگسالی، خانواده و جو عاطفی شکل‌گرفته در محیط خانواده است (شاه‌مردی، پورابراهیم و جبی، ۲۰۲۲)؛ چرا که خانواده در تکوین شخصیت کودکان نقش تعیین‌کننده و بنیادی دارد (کاظمی، رنج دوست و مجلل چوبقلو، ۱۴۰۱). محیط خانواده با تمام پیچیدگی‌ها و مولفه‌های متنوعی که دارد، نقش مهمی در رشد فرزندان ایفا می‌کند. محیط‌های خانوادگی با فرصت‌ها، چالش‌ها و تجربیات متنوعی که فراهم می‌کنند بر رشد عصبی، رشد حسی-حرکتی، خلق و خو، توانایی‌های شناختی و واکنش‌های رفتاری و هیجانی فرزندان تأثیر می‌گذارند (بوش و همکاران^۲، ۲۰۲۰). جو عاطفی خانواده^۳ به ارتباط والدین با فرزندان و چگونگی ارضای نیازهای عاطفی آن‌ها اشاره دارد (شاه‌مردی و همکاران، ۲۰۲۲). پیوند عاطفی بین والدین و فرزندان‌شان، پایه اصلی کیفیت رابطه والدین-فرزند و ادراک فرزندان از رفتارها و اهداف والدین است. در واقع، جو عاطفی خانواده را می‌توان مجموعه‌ای از پیوندهای عاطفی والدین، نگرش‌های والدین و ادراک فرزندان از رفتارهای والدین دانست (کاپتانوویچ و

1. Farrington

2. Bush et al.

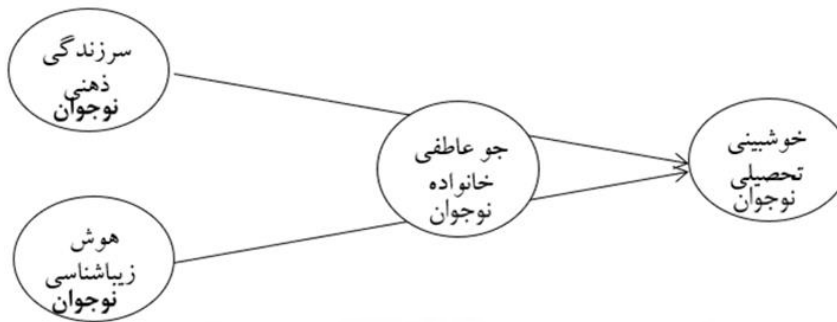
3. family emotional climate

اسکوگ^۱، ۲۰۲۱). پژوهش‌ها حاکی از آن است که بین جو عاطفی خانواده با اشتیاق تحصیلی (ارجمند و کاظمیان مقدم، ۱۳۹۸)، کارکردهای روانی-اجتماعی (کاپتانوویچ و اسکوگ، ۲۰۲۱) و شایستگی اجتماعی نوجوانان (طالعی‌پور و مطلق، ۲۰۲۱) رابطه‌ی معنی‌دار مثبت و بین جو عاطفی خانواده با افسردگی (اوگباسیلاز، مانچینی و لوبه^۲، ۲۰۲۲)، گرایش به رفتارهای پرخطر (اصغری و مشکانی، ۱۴۰۲)، گرایش به مصرف مواد مخدر (ارقبایی، سلیمانیان و محمدی‌پور، ۱۳۹۷) و آلکسی تایمیا^۳ در نوجوانان (شاه‌مردی و همکاران، ۲۰۲۲) رابطه‌ی معنی‌دار منفی وجود دارد.

براساس آنچه گفته شد، مفهوم جدید خوش‌بینی تحصیلی، باور مثبتی است که دانش‌آموزان می‌توانند با تأکید بر آموزش و یادگیری، اعتماد به همراهی والدین و دانش‌آموزان و باور به ظرفیت و کارایی آن‌ها، پیشرفت کند (بیرد^۴ و همکاران، ۲۰۱۰). پژوهشگران پیشنهاد می‌کنند که سطح خوش‌بینی افراد تأثیر عمیقی بر بینش آن‌ها دارد و می‌تواند به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده رفتار مناسب عمل کند. از سوی دیگر، خوش‌بینی ارتباط مستقیمی با این باور دارد که آموزش می‌تواند منجر به تغییر جهان، یادگیری و روابط اجتماعی شود؛ زیرا چشم‌اندازهای مثبت‌تری برای آینده ایجاد می‌کند (کریپل و هندرسون-کینگ^۵، ۲۰۱۰). در مجموع، بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش نشان دادند که خوش‌بینی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مورد توجه بسیاری از پژوهشگران بوده است و به دلیل خلاء پژوهش‌های مرتبط با این زمینه، ضرورت انجام پژوهش‌های بیشتری احساس می‌شود. با توجه به ویژگی‌های دوران نوجوانی، نوجوانان همیشه و در همه جوامع به‌عنوان یک گروه فعال و تأثیرگذار شناخته می‌شوند. با توجه به اهمیت نوجوانی در طول عمر، این دوره در این مطالعه مورد توجه قرار گرفته است. هدف این مطالعه شناسایی عواملی است که باعث خوش‌بینی دانش‌آموزان به تحصیل می‌شود. آگاهی از این عوامل برای روان‌شناسان، مسئولان آموزش عالی و افرادی که اعمال و تصمیمات آن‌ها به نوعی با تربیت نوجوانان و در نتیجه سلامت روان آنان در ارتباط است، مفید خواهد بود. بر این اساس، در این

1. Kapetanovic & Skoog
2. Ogbaselase, Mancini & Luebbe
3. Alexithymia
4. Beard
5. Krypael & Henderson-King

مطالعه، تلاشی برای بررسی نقش خوش‌بینی تحصیلی بر اساس نشاط ذهنی و هوش زیباشناسی با نقش جو عاطفی خانواده صورت گرفته است (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر بر اساس هدف، از نوع کاربردی و از نظر ماهیت روش تحقیق، از نوع تحقیقات توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه دانش‌آموزان رده سنی ۱۰-۱۸ سال شهر تهران در سال ۱۴۰۱ بود. با توجه به اینکه حداقل حجم نمونه در مدل‌یابی معادلات ساختاری ۲۰۰ نفر است (کلاین^۱، ۲۰۱۶؛ هومن، ۱۳۹۷) و براساس جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) حجم نمونه تعیین شد و حداقل ۳۸۴ نفر برآورد شد. براین اساس، نمونه پژوهش حاضر حداقل ۳۸۴ دانش‌آموز در نظر گرفته شد. روش نمونه‌گیری پژوهش، نمونه‌گیری خوشه‌ای دو مرحله‌ای بود. در مرحله اول، تهران به پنج منطقه جغرافیایی (شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز) تقسیم و دو منطقه مرکزی و شمالی به صورت تصادفی انتخاب شدند. در مرحله دوم، نمونه‌گیری با استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس انجام شد. روند اجرای پژوهش به این صورت بود که پس از طراحی پرسشنامه اینترنتی از طریق سایت پرسال، از مدیران مدارس که تمایل به همکاری در این پژوهش را داشتند، درخواست شد تا لینک پرسشنامه را به همراه توضیحات ضمیمه آن در شبکه‌های مجازی (تلگرام و واتس‌آپ و برنامه شاد) قرار دهند. ملاک‌های ورود به پژوهش در ابتدای سوالات مطرح شده بود و از افراد خواسته شد تا پرسشنامه

1. Kline

را فقط افراد واجد این شرایط تکمیل نمایند. در ابتدای پرسشنامه توضیح داده شد که هیچ نام و مشخصات فردی ثبت نخواهد شد و پاسخ‌ها نزد پژوهشگران محرمانه خواهد ماند. معیارهای ورود به پژوهش شامل رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان، سکونت در منطقه مورد نظر پژوهش و دقت در پاسخگویی به پرسشنامه‌ها بود. لازم به ذکر است که قبل از پاسخگویی به ابزارها، هدف، اهمیت و ضرورت پژوهش برای شرکت‌کنندگان توضیح داد شد. پس از جمع‌آوری داده‌ها به علت مخدوش بودن ۴ پرسشنامه، در نهایت نمونه پژوهش ۳۸۰ نفر شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و LISREL 8.8 تجزیه و تحلیل شدند.

پرسشنامه خوش‌بینی تحصیلی: این پرسشنامه در سال ۲۰۱۳ توسط اسپچن-موران^۱ و همکاران ساخته شد. این پرسشنامه ۲۸ سوال دارد که شامل سه بعد تأکید تحصیلی دانش‌آموزان (گویه ۱-۸)، اعتماد دانش‌آموزان به معلمان (گویه ۹-۱۹) و احساس هویت دانش‌آموزان به مدرسه (گویه ۲۰-۲۸) است. این پرسشنامه براساس طیف لیکرت از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) است. دامنه نمرات بین حداقل ۲۸ تا حداکثر ۱۴۰ است که نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطح بالای خوش‌بینی تحصیلی است. روایی و پایایی پرسشنامه نیز در پژوهش اسپچن-موران و همکاران (۲۰۱۳) به دست آمده است و آلفای کرونباخ هر یک از خرده‌مقیاس‌ها ۰/۹۳، ۰/۹۶ و ۰/۹۷ به دست آمد که نشان می‌دهد پایایی پرسشنامه مطلوب است. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه براساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۵ به دست آمد.

پرسشنامه هوش زیباشناسی: این پرسشنامه در سال ۱۳۹۶ توسط رشید و حسنوند و یعقوبی ساخته شد. این پرسشنامه ۲۶ سوال دارد. مقیاس پاسخگویی به پرسش‌ها بر اساس طیف لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم طراحی شده است. میزان پایایی این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ برای سازه کلی برابر با ۰/۹ است. روایی محتوایی این پرسشنامه توسط متخصصان مورد تأیید واقع شده است و روایی سازه آن توسط تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم اثبات گردیده است. پایایی این پرسشنامه در پژوهش رشید و حسنوند (۱۴۰۰) بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۹ است.

1. Tschannen-Moran

مقیاس نشاط ذهنی: مقیاس نشاط ذهنی توسط ریان و فردریک^۱ در سال ۱۹۹۷ ساخته شد که دارای ۷ گویه است و در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) نمره گذاری می‌شود. دامنه نمرات این مقیاس از ۷ تا ۳۵ است و نمرات بالاتر در این مقیاس نشان‌دهنده نشاط ذهنی بیشتر افراد است. آکین، ساتیسی و یوسال^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی پایایی این مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ و روایی آن را با محاسبه همبستگی هر گویه با نمره کل در محدوده ۰/۴۸ تا ۰/۷۴ گزارش کرده‌اند. ریان و فردریک (۱۹۹۷) ضرایب پایایی آلفای کرونباخ و بازآزمایی مقیاس نشاط ذهنی را به ترتیب ۰/۹۴ و ۰/۸۹ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی این مقیاس بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد.

پرسشنامه جو عاطفی خانواده: این پرسشنامه در سال ۱۹۶۴ توسط هیل برن^۳ برای سنجش روابط والدین با فرزند طراحی شد. این پرسشنامه ۱۶ سوال دارد که هدف آن ارزیابی جو عاطفی خانواده (رابطه پدر-فرزندی و رابطه مادر-فرزندی) می‌باشد. مقیاس پاسخگویی به پرسش‌ها بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم طراحی شده است. نمرات کلی بالاتر، نشان دهنده جو عاطفی بالاتر و بهتر در خانواده فرد خواهد بود. روایی محتوایی این پرسشنامه توسط متخصصان مورد تأیید واقع شده است و روایی سازه آن توسط تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم اثبات گردیده است. پایایی این پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ و بازآزمایی به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۸۳ گزارش شده است (تهوری و کریمی، ۱۴۰۱). در پژوهش حاضر پایایی این مقیاس بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد.

یافته‌های پژوهش

بررسی یافته‌های پژوهش در بخش توصیفی، در رابطه با متغیرهای جمعیت شناختی، نشان داد که بر اساس جنسیت، ۲۱۶ نفر دختر (۵۸/۴ درصد) و ۱۵۴ نفر پسر (۴۱/۶ درصد) بودند. بر اساس سن، ۷۲ نفر ۱۲ و ۱۳ ساله (۱۹/۵ درصد)، ۱۰۵ نفر ۱۴ و ۱۵ ساله (۲۸/۴ درصد)، ۱۱۰ نفر ۱۶ و ۱۷ ساله (۲۹/۷ درصد) و ۸۳ نفر ۱۸ سال و بالاتر بود (۲۲/۴ درصد)؛ از نظر تحصیلات پدر، ۱۷۰ نفر از پدران دارای مدرک زیر دیپلم (۴۵/۹ درصد)، ۱۲۶ نفر دارای مدرک دیپلم (۳۴/۱ درصد)، ۲۴ نفر

1. Ryan and Frederick
2. Uysal, Satıcı & Akin
3. Hill Burn

دارای مدرک کاردانی (۶/۵ درصد)، ۲۷ نفر دارای مدرک لیسانس (۷/۳ درصد) و ۲۳ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکترا (۶/۲ درصد) و در نهایت، از نظر تحصیلات مادر، ۱۷۲ نفر دارای مدرک تحصیلی زیر دیپلم (۴۶/۵ درصد)، ۱۳۹ نفر دیپلم (۳۷/۶ درصد)، ۲۸ نفر دارای مدرک کاردانی (۷/۶ درصد)، ۲۲ نفر دارای مدرک کارشناسی (۵/۹ درصد) و ۹ نفر افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکترا (۲/۵ درصد) بودند. همچنین، میانگین خوش‌بینی تحصیلی، جو عاطفی خانواده، هوش زیباشناسی و نشاط ذهنی به ترتیب برابر با ۳۵/۷۱، ۵۶/۸۳، ۶۷/۷۴ و ۲۲/۵۲ به دست آمد. همچنین، انحراف استاندارد متغیرهای یادشده به ترتیب برابر با ۵/۷۷، ۱۶/۸۳، ۱۶/۰۳ و ۸/۴۷ محاسبه شد. پس از توصیف نمونه مورد مطالعه بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناختی و توصیف متغیرهای پژوهشی، در ادامه، پیش از بررسی فرضیه‌های پژوهشی، به بررسی پیش فرض‌های مدل‌یابی معادلات ساختاری اقدام شد.

جدول ۱. آزمون طبیعی بودن توزیع داده‌ها

متغیر	کجی	کشیدگی	توزیع
خوش‌بینی تحصیلی	-۰/۲۶	۰/۰۳	طبیعی
جو عاطفی خانواده	-۰/۶۴	۰/۴۳	طبیعی
هوش زیباشناسی	۰/۱۴	-۰/۳۶	طبیعی
نشاط ذهنی	-۰/۸۷	۰/۱۳	طبیعی

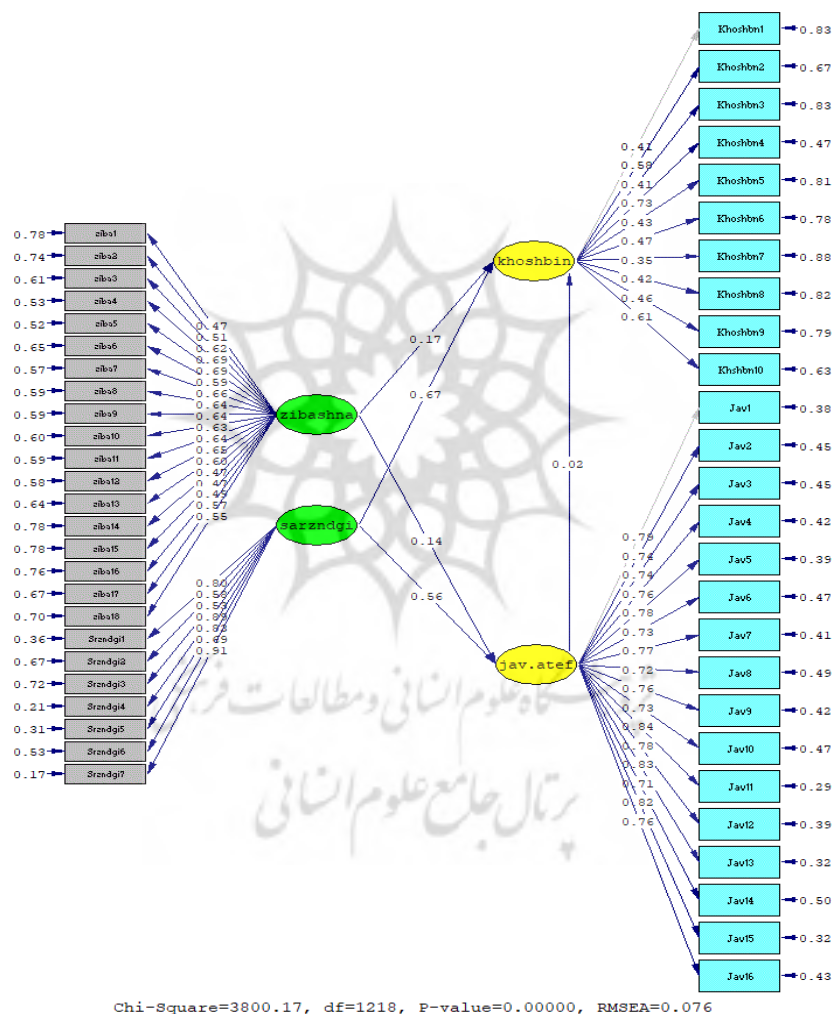
در مدل‌یابی ساختاری توزیع متغیرها باید طبیعی باشد و قدر مطلق چولگی^۱ و کشیدگی^۲ متغیرها در محدوده کمتر از ۳ و ۱۰ قرار داشته باشد. بر اساس جدول ۱، طبیعی بودن تک‌متغیری برقرار است. همچنین نتایج آزمون مهالونوبیس^۳ در سطح ۰/۰۱ نشان داد که فرض طبیعی بودن چندمتغیره نیز برقرار است؛ هرچند نقض فرض طبیعی بودن توزیع متغیرها در نمونه‌های بزرگ‌تر از ۲۰۰ نفر قابل اغماض است. در بررسی همخطی بودن متغیرهای پیش‌بین مشخص شد که عامل تورم واریانس برای همه متغیرها کمتر از ۱۰ و ضریب تحمل بالاتر از ۰/۱ بود (جو عاطفی خانواده برابر با ۱/۵۶ و ۰/۶۴، هوش زیباشناسی برابر با ۱/۲۹ و ۰/۷۷ و نشاط ذهنی برابر با ۱/۷۰ و ۰/۵۸). افزون بر این، نتایج بررسی عدم وجود داده‌های پرت نشان داد که میزان مانده‌های استانداردشده در محدوده ۲/۷۷ و

1. Skewness

2. Kurtosis

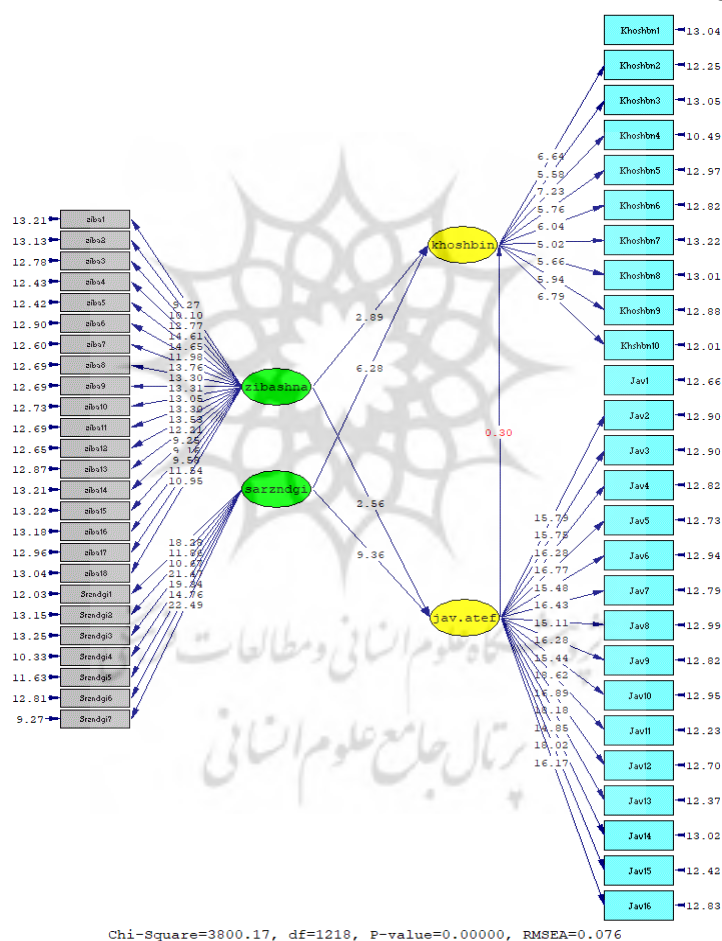
3. Mahalanobis D-squared

۲/۶۴- (حد مطلوب بین ۳ و ۳-) و حداکثر مقدار لورژ داده‌ها از ۵/۰ کمتر و حداکثر مقدار فاصله کوک از ۱ کمتر بود (حداقل و حداکثر مقدار لورژ به ترتیب برابر با ۰/۰۰۱ و ۰/۰۰۶ و فاصله کوک برابر با ۰/۰۰۱ و ۰/۰۴ بود). همچنین، فرض نرمال بودن و همگنی واریانس مقادیر مانده‌ها برآورده شد. زیرا مقادیر مانده به صورت تصادفی پراکنده و حول محور مرکزی قرار داشتند. پس از برآورده شدن پیش فرض‌ها، در ادامه به بررسی فرضیه‌های پژوهش پرداخته شد.

شکل ۲. تدوین مدل خوش‌بینی تحصیلی بر اساس نشاط ذهنی و هوش زیباشناسی یا میانجی‌گری جو عاطفی خانواده در حالت ضرایب استاندارد

بر اساس شکل ۲، ضرایب تأثیر استاندارد رابطه بین متغیرها با توجه به نقش میانجی جو عاطفی خانواده محاسبه شده است. بر این اساس ضریب تأثیر مستقیم هوش زیباشناسی بر خوش‌بینی تحصیلی ۰/۱۷ و بر جو عاطفی خانواده ۰/۱۴ محاسبه شد. همچنین ضریب تأثیر استاندارد نشاط ذهنی بر خوش‌بینی تحصیلی برابر با ۰/۶۷ و نشاط ذهنی بر جو عاطفی خانواده برابر با ۰/۵۶ به دست آمد. همچنین ضریب تأثیر استاندارد جو عاطفی خانواده بر خوش‌بینی تحصیلی ۰/۰۲ بود. در ادامه، بر اساس شکل ۲، ضمن بررسی معناداری این ضرایب، فرضیه‌های تحقیق مورد بررسی قرار گرفت.

شکل ۳. تدوین مدل خوش‌بینی تحصیلی بر اساس نشاط ذهنی و هوش زیباشناسی یا میانجی‌گری جو عاطفی خانواده در حالت ضرایب معناداری

بر اساس نمودارهای ۲ و ۳، بررسی فرضیه اول پژوهش نشان داد که با توجه به متغیر میانجی جو عاطفی خانواده، ضریب اثر استاندارد مستقیم نشاط ذهنی بر خوش بینی تحصیلی $0/67$ (با مقدار t برابر با $6/28$) محاسبه شد. از سوی دیگر، ضریب اثر استاندارد نشاط ذهنی بر جو عاطفی خانواده $0/56$ (با مقدار $9/36$) به دست آمد. همچنین، ضریب تأثیر استاندارد متغیر جو عاطفی خانواده بر خوش بینی تحصیلی برابر با $0/02$ (با مقدار t برابر با $0/30$) بود. بر این اساس، با وجود تأثیر مستقیم نشاط ذهنی بر خوش بینی تحصیلی و متغیر جو عاطفی خانواده، ولی نقش میانجی جو عاطفی خانواده مورد پذیرش قرار نگرفت. بر این اساس، فرضیه اول این تحقیق تأیید نشد.

همچنین، بررسی فرضیه دوم پژوهش نشان داد که با توجه به نقش میانجی جو عاطفی خانواده، ضریب تأثیر استاندارد مستقیم هوش زیباشناسی بر خوش بینی تحصیلی برابر با $0/17$ (با مقدار t برابر با $2/89$) محاسبه شد. از سویی، ضریب تأثیر استاندارد هوش زیباشناسی بر جو عاطفی خانواده برابر با $0/14$ (با مقدار t برابر با $2/56$) به دست آمد. با وجود این، اگرچه ضریب تأثیر استاندارد هوش زیباشناسی بر جو عاطفی خانواده و خوش بینی تحصیلی معنادار بود، ولی به سبب عدم رابطه معنادار میان جو عاطفی خانواده و خوش بینی تحصیلی (مقدار t زیر $0/30$)، تنها رابطه مستقیم هوش زیباشناسی با خوش بینی تحصیلی مورد تأیید قرار گرفت و نقش میانجی گری جو عاطفی خانواده در پیوند میان هوش زیباشناسی و خوش بینی تحصیلی مورد تأیید قرار نگرفت. بر این اساس فرضیه دوم این پژوهش نیز تأیید نشد. بر اساس این دو فرضیه، خوش بینی تحصیلی به طور مستقیم از عوامل درون فردی تأثیر می پذیرد، ولی عوامل اجتماعی یا خانوادگی بین فردی نمی تواند در خلق خوش بینی نقش داشته باشد.

جدول ۲. شاخص های برازش محاسبه شده در مدل پژوهش

شاخص برازش مدل	مقدار شاخص	سطح مطلوب	وضعیت برازش
ریشه میانگین مجذورات تقریب ^۱	$0/076$	زیر $0/1$	مطلوب است
نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی ^۲	$3/12$	کمتر از ۵	مطلوب است
شاخص برازش تطبیقی ^۳	$0/95$	بالا تر یا مساوی $0/9$	مطلوب است
شاخص برازش نرمال ^۱	$0/95$	بالا تر یا مساوی $0/9$	مطلوب است

1. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

2. CMIN/Df

3. Comparative Fitness Index (CFI)

جدول ۲. شاخص‌های برازش محاسبه‌شده در مدل پژوهش

شاخص برازش مدل	مقدار شاخص	سطح مطلوب	وضعیت برازش
شاخص برازش نسبی ^۱	۰/۹۵	بالا تر یا مساوی ۰/۹	مطلوب است
شاخص برازش این کری متال ^۲	۰/۹۲	بالا تر یا مساوی ۰/۹	مطلوب است
شاخص نیکویی برازش ^۳	۰/۹۰	بالا تر یا مساوی ۰/۹	مطلوب است

پس از بررسی فرضیه‌ها به منظور تأیید برازش مدل مورد مطالعه ضرورت توجه به شاخص‌های برازش وجود دارد. شاخص ریشه میانگین مربعات خطاهای تخمین، یکی از شاخص‌های اصلی نیکویی برازش در مدل‌یابی معادلات ساختاری است اگر کوچک‌تر از ۰/۱ باشد، برازندگی مدل مورد تأیید است؛ که در این پژوهش برابر با ۰/۰۷۶ بود. همچنین، شاخص دیگر نتیجه تقسیم‌خرد بر درجه آزادی است؛ که اگر کمتر از ۵ باشد، برازش مدل تأیید می‌شود و در این پژوهش تقسیم‌خرد برابر با ۳۸۰۰/۱۷ بر درجه آزادی ۱۲۱۸ برابر با ۳/۱۲ محاسبه شد که نشان از برازش مناسب مدل داشت. در نهایت، هنگامی که معیارهایی مانند شاخص برازش تطبیقی، شاخص برازش نرمال، شاخص برازش این کری متال و شاخص نیکویی برازش بالاتر یا مساوی ۰/۹ باشد، برازندگی مناسب مدل تأیید می‌شود؛ که در این مدل نیز این شاخص‌ها به ترتیب برابر با ۰/۹۵، ۰/۹۵، ۰/۹۲ و ۰/۹۰ محاسبه شد و بدین ترتیب این شاخص‌ها نیز برازش مناسب مدل را تأیید نمود.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به افزایش چالش‌های روزافزون دانش‌آموزان به‌ویژه در زمینه تحصیلی و پدیدایی برون‌دادهای تحصیلی متعدد و از سویی با توجه به نقش آینده‌سازی نوجوانان و اهمیت عملکرد تحصیلی در موفقیت آن‌ها، پژوهش حاضر با هدف تبیین مدل معادلات ساختاری جهت پیش‌بینی خوش‌بینی تحصیلی بر اساس هوش زیباشناختی و نشاط ذهنی با نقش میانجی جو عاطفی خانواده در نوجوانان در سال ۱۴۰۱ انجام شد. نتیجه به‌دست آمده از پژوهش حاضر مبنی بر پیش‌بینی خوش‌بینی تحصیلی براساس هوش زیباشناختی و نشاط ذهنی با میانجی‌گری جو عاطفی خانواده نشان داد که

1. Normed Fit Index (NFI)
2. Relative Fit Index (RFI)
3. incremental fitness index (IFI)
4. goodness of fit index (GFI)

هوش زیباشناختی و نشاط ذهنی دارای تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم بر خوش‌بینی تحصیلی است؛ این در حالی است که جو عاطفی خانواده به‌عنوان متغیر میانجی، تأثیری بر مدل نهایی نداشته است. این نتایج با مطالعه لیون و لوئب^۱ (۲۰۲۱)، اندرسون^۲ و همکاران (۲۰۱۸)، ارسینی^۳ و همکاران (۲۰۱۸)، زاهد بابلان و کریمیان پور (۱۳۹۹)، فولادی و همکاران (۱۳۹۷) و بهادری جهرمی و همکاران (۱۳۹۸) همخوان است و در رابطه با جو عاطفی خانواده، نتایج مطالعه حاضر با پژوهش‌های خسروجردی و همکاران (۱۴۰۱)، گیون و مارک^۴ (۲۰۱۲) و لورنس^۵ و همکاران (۲۰۱۹) ناهمخوان است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که خوش‌بینی تحصیلی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سازه‌ها در حوزه یادگیری، با تأکید بر سه مولفه اساسی خود یعنی تأکید تحصیلی دانش‌آموزان، اعتماد دانش‌آموزان به معلمان و احساس هویت دانش‌آموزان به مدرسه می‌تواند تعاملات سازگاران در محیط یادگیری را برای نوجوانان به همراه داشته باشد. در این میان، بر اساس نظریه مارتین و مارش^۶ (۲۰۰۸) می‌توان گفت وجود نشاط ذهنی در محیط یادگیری و آموزش به همراه ارائه پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانع تحصیلی مانند نمرات ضعیف، استرس و کاهش انگیزه تحصیلی می‌تواند به افراد یاری دهد تا نه تنها احساس خستگی و ناامیدی نکنند، بلکه همواره احساس انرژی و نیرو داشته باشند و چنین افرادی با پشتکار و تلاش خود به موفقیت تحصیلی دست پیدا می‌کنند و از این طریق افزایش عملکرد تحصیلی و به تبع آن خوش‌بینی نسبت به تحصیل را برای دانش‌آموزان به همراه خواهد داشت. از سویی محیط یادگیری و آموزش در خوش‌بینی تحصیلی نقش مهمی دارد. نادمی و همکاران (۱۴۰۰) بر این باورند که میان حمایت عاطفی معلم با هیجانات مثبت دانش‌آموزان و به تبع آن انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد. در واقع این باور به دانش‌آموزان کمک می‌کند با باور به ظرفیت خود و با تلاش بر مشکلات و چالش‌های تحصیلی خود غلبه کرده و احساس سرزندگی بیشتری در حوزه تحصیلی تجربه کنند. در حقیقت خوش‌بینی تحصیلی اطمینان فرد به این باور است که از نظر یادگیری و تحصیلی به موفقیت خواهد رسید و همین باور موجب افزایش انتظار موفقیت دانش‌آموزان و به دنبال آن ارتقای انگیزه آن‌ها می‌شود (زاهد بابلان و کریمیان پور، ۱۳۹۹).

1. Liu and Loeb
2. Anderson
3. Orsini
4. Guion & Mrug
5. Lorence
6. Martin & Marsh

به طور کلی، نتایج حاکی از رابطه معنادار نشاط ذهنی و هوش زیباشناختی با خوش‌بینی تحصیلی در دانش‌آموزان بود.

در تبیین رابطه هوش زیباشناختی با خوش‌بینی تحصیلی می‌توان به این نکته اشاره کرد که اگر دانش‌آموزان دارای باورهای مبنی بر توانایی‌های خود در انجام موفقیت‌آمیز کارها باشند، سرزندگی و نشاط آن‌ها در امور تحصیلی بیشتر می‌شود. در این راستا، دانش‌آموزانی که زیابین و توانمند در درک ظرافت‌ها و عناصر محیط زندگی خود هستند، با کشف مداوم جنبه‌های نو و جذاب در بافت‌های یادگیری می‌توانند هدفمندتر و جستجوگر زندگی کنند و همین امر می‌تواند نشان‌دهنده نقش هوش زیباشناسی بر خوش‌بینی تحصیلی دانش‌آموزان باشد (رشید و حسون، ۱۴۰۰). دانش زیباشناختی دانش‌آموزان به آن‌ها کمک می‌کند تا آن‌ها قادر به آشنایی‌زدایی از موقعیت‌های آشنا شوند، به گونه‌ای که با تأمل در امور آشنا درمی‌یابند که این امکان وجود دارد تا آن‌ها به اشکال دیگر غیر از اشکال موجود پدیدار شوند (ویلکینسون^۱، ۲۰۱۹) و همین امر سبب می‌شود تا آن‌ها محیط یادگیری را به گونه‌ای درک کنند که موجب افزایش انگیزه تحصیلی و به تبع آن نگاه خوش‌بینانه نسبت به آینده تحصیلی می‌شود.

نتیجه دیگر پژوهش نشان داد که جو عاطفی خانواده نتوانست به‌طور معناداری نقش میانجی‌گری در رابطه خوش‌بینی تحصیلی با هوش زیباشناختی و نشاط ذهنی در دانش‌آموزان را ایفا کند. عدم معناداری نقش میانجی‌گری جو عاطفی خانواده در تأثیر هوش زیباشناختی و نشاط ذهنی بر خوش‌بینی تحصیلی به این سبب است که افراد دارای هوش زیباشناختی و نشاط ذهنی بالا در درک محرک‌های بیرونی و به دنبال آن فهم موضوعات پیرامونی مانند مشکلات خانوادگی و ... از توان بیشتری برخوردار هستند و نسبت به چالش‌های محیطی انعطاف‌پذیری بالاتری دارند و از بهزیستی روانی بالاتری برخوردار هستند (فانکورت^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). به همین سبب بسیاری از نوجوانانی که انگیزه و سرزندگی بالاتری در زندگی خود تجربه می‌کنند و از سویی نگاه زیباشناسی به محیط پیرامون خود دارند، درک بهتری نسبت به شرایط محیطی زمینه‌ساز دشواری‌ها و ناکامی‌ها نسبت به رویدادهای آینده دارند و همین امر آن‌ها را برای مقابله با انواع چالش‌ها آماده می‌سازد.

1. Wilkinson

2. Fancourt

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر آن بود که با در نظر گرفتن آنکه این مطالعه در میان دانش‌آموزان نوجوان ساکن در مناطق شهر تهران انجام شده است، در تعمیم نتایج آن به گروه‌های دیگر باید احتیاط کرد. استفاده از پرسشنامه به عنوان تنها ابزار مورد استفاده در این پژوهش نیز از جمله محدودیت‌های دیگر این پژوهش بودند زیرا احتمال سوگیری در ابزارهای خودگزارشی وجود دارد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به انجام پژوهش در سنین مختلف و مقاطع تحصیلی دیگر و شهرهای متعدد اقدام شود و نتایج با نتایج حاضر مقایسه گردد. از سویی در این پژوهش متغیرهای مداخله‌گر احتمالی مانند شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به دلیل دشواری در کنترل آن‌ها بررسی نشده است؛ از این رو پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده تا حد امکان در انجام چنین مطالعاتی متغیرهایی از قبیل جایگاه اقتصادی و اجتماعی، نوع مدرسه، تحصیلات والدین، سابقه ترک تحصیل در اعضای خانواده دانش‌آموزان مورد توجه قرار گیرد و از ابزارهای مطالعات کیفی مانند مصاحبه بهره گرفته شود. از نظر کاربردی به دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان حوزه آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود که با توجه به اهمیت حوزه زیباشناسی در شکل‌گیری محیط سازنده و شاد در فضای آموزش مدارس و کتاب‌های درسی، زمینه برای گسترش فضاهای متنوع با توجه به نیازهای سنی دانش‌آموزان فراهم شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

- ارجمند، نورا و کاظمیان مقدم، کبری. (۱۳۹۸). بررسی رابطه میان جو عاطفی خانواده و ادراک از محیط مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اهواز. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ۱۶(۴)، ۱۵۹-۱۴۳.
- ارقبایی، محمد، سلیمانیان، علی اکبر و محمدی‌پور، محمد. (۱۳۹۷). نقش جو عاطفی خانواده، احساس انسجام و عواطف در پیش‌بینی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان. *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، ۲۴(۳)، ۳۲۳-۳۱۰.
- اصغری، آرزو و مشکانی، محمد. (۱۴۰۲). ارائه مدل گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس جو عاطفی خانواده و واکنش‌پذیری بین‌فردی: نقش میانجی‌گری بی‌تفاوتی اخلاقی. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۷(۳)، ۹۵-۷۷.
- بهادری جهرمی، ثمینه، چراغپور، روح‌اله، و پایان، سهیلا. (۱۳۹۸). پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس سرزندگی تحصیلی، انگیزش پیشرفت و خوش‌بینی تحصیلی در دانش‌آموزان. *فصلنامه علمی پژوهش‌های یاددهی و یادگیری دانشگاه آزاد واحد بجنورد*، ۱۴(۶۰)، ۱۹-۳۴.
- تهوری، زهره، و کریمی، علی. (۱۴۰۱). رابطه خوش معنوی و جو عاطفی خانواده با تحمل پریشانی دانش‌آموزان. *دو فصلنامه تحقیقات روان‌شناختی*، ۱۴(۴۰)، ۴۵-۵۸.
- حاجی مهدی، مریم، و خالقی‌پور، شهناز. (۱۴۰۱). اثربخشی خوش‌بینی به سبک روان‌نمایشگری بر قلدری، روابط بین‌فردی و نشاط ذهنی در دانش‌آموزان با اختلال نافرمانی مقابله‌ای. *پژوهش‌نامه روانشناسی مثبت*، ۸(۳)، ۶۱-۸۰.
- خانزاده، مصطفی، امینی منش، سجاد، هادیان، سید علی، و علی عسگری، رسول. (۱۳۹۸). تأثیر منبع کنترل بر احساس شادکامی دانشجویان با واسطه‌گری خوش‌بینی و امیدواری. *پژوهش‌نامه روانشناسی مثبت*، ۵(۳)، ۲۹-۳۸.
- خسروجردی، زهرا، پناغی، لیلی، و عسکری، نسرين. (۱۴۰۱). شناسایی اسندهای خوش‌بینانه و بدبینانه مادر در ارتباط با نوجوان. *پژوهش‌نامه روانشناسی مثبت*، ۸(۳)، ۱-۲۰.
- حسن زاده، روح‌اله، و بهشتی، سعید. (۱۳۹۳). رویکرد، مبانی، اهداف، روشها و محتوای تربیت زیبایی‌شناختی از دیدگاه علامه جعفری (ره). *فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی*، ۲۲(۲۲)، ۶۳-۲۷.
- رشید، خسرو، حسنوند، فضل‌الله. (۱۴۰۰). الگوی ساختاری پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی، بازیگوشی روان‌شناختی و جهت‌گیری زندگی بر اساس خودناتوان‌سازی با میانجی‌گری هوش زیباشناسی در دانش‌آموزان نوجوان. *فصلنامه روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۰(۳)، ۱-۱۲.
- رشید، خسرو، طاهری، فاطمه، یارمحمدی واصل، مسیب، کریمی، کامبیز. (۱۴۰۰). نقد جریان تاریخ فرهنگی در ایران. *مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی*، ۱۳(۴)، ۱۱۷-۱۳۳.
- زاهد بابان، عادل، و کریمیان‌پور، غفار. (۱۳۹۹). رابطه خوش‌بینی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی با نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۹(۱)، ۱۴۹-۱۷۰.

- عسگری، عطیه، و باقرپور، معصومه. (۱۴۰۱). اثربخشی مهارت‌های معنوی مبتنی بر آموزه‌های قرآنی و روایات بر سرزندگی و خوش‌بینی تحصیلی دانش‌آموزان. *فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی*، ۳۰(۵۵)، ۲۶۹-۲۹۰.
- فولادی، اسما، کجیاف، محمدباقر، و قمرانی، امیر. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش سرزندگی تحصیلی بر موفقیت تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دختر. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه)*، ۱۱(۴۲)، ۳۷-۵۳.
- کاظمی، معصومه، رنج دوست، شهرام، و مجلل چوپقلو، محمدعلی. (۱۴۰۱). طراحی و اعتباریابی الگوی مطلوب مسئولیت‌پذیری دینی دانش‌آموزان در برنامه درسی دوره ابتدایی. *فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی*، ۳۰(۵۵)، ۳۶۵-۳۸۱.
- متقی، زهره. (۱۳۹۹). تبیین تربیت زیبایی‌شناسی از دیدگاه ملاصدرا و رهیافت‌های اجرایی آن در جهت تحقق اسناد فرادستی آموزش و پرورش. پایان‌نامه دکتری فلسفه تعلیم و تربیت. دانشگاه اصفهان.
- نادمی مهدیه‌سادات، محمدی آریا علیرضا، خویینی فاطمه. (۱۴۰۰). سنجش رابطه حمایت عاطفی معلم و حمایت هیجانی دانش‌آموز با انگیزش درونی، بیرونی و بی‌انگیزشی تحصیلی با میانجی‌گری هیجانات تحصیلی. *روان پرستاری*، ۹(۶)، ۲۵-۳۷.
- هومن، حیدر علی. (۱۳۹۷). *مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل*. تهران: انتشارات سمت.
- Amalu, MN, & Dien, C. (2022). Achievement motivation, academic optimism and performance in mathematics of secondary school students in cross river state, Nigeria. *Fudma J Educ Found*, 5(1), 13-9.
- Anderson, K., Kochan, F., Kensler, L. A. W., & Reames, E. H. (2018). Academic optimism, enabling structures, and student achievement: Delving into relationships. *Journal of School Leadership*, 28(4), 434-461.
- Arifa, D., Nofriza, F., & Fitniwilis, F. (2023). Increase Optimism of Adolescents Who Experience Nonsuicidal Self-Injury Through Mandala Drawing Activities. *Indonesian Journal of Educational Counseling*, 7(2), 230-239. <https://doi.org/10.30653/001.202372.283>
- Beard, K., Hoy, W., & Woolfolk Hoy, A. (2010). Academic optimism of individual teachers: Confirming a new construct. *Teaching And Teacher Education*, 26(5), 1136-1144. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2010.02.003>
- Boz, A., & Saylik, A. (2021). The impact of enabling school structure on academic optimism: Mediating role of altruistic behaviors. *International Journal of Educational Methodology*, 7(1), 137-154.
- Bush, N. R., Wakschlag, L. S., LeWinn, K. Z., Hertz-Picciotto, I., Nozadi, S. S., Pieper, S., ... & Posner, J. (2020). Family environment, neurodevelopmental risk, and the environmental influences on child health outcomes (ECHO) initiative: looking back and moving forward. *Frontiers in psychiatry*, 11, 547.
- Buchner, L., Amesberger, G., Finkenzeller, T., Moore, S. R., & Würth, S. (2022). The modified German subjective vitality scale (SVS-GM): Psychometric properties and application in daily life. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.948906>

- Burenkova, O., Naumova, O. Y., & Grigorenko, E. L. (2021). Stress in the onset and aggravation of learning disabilities. *Developmental Review*, 61, 100968. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2021.100968>
- Cabras, C., & Mondo, M. (2018). Coping strategies, optimism, and life satisfaction among first-year university students in Italy: gender and age differences. *Higher Education*, 75(4), 643–654. <https://doi.org/10.1007/s10734-017-0161-x>
- Fancourt, D., Garnett, C., Spiro, N., West, R. A., & Müllensiefen, D. (2019). How do artistic creative activities regulate our emotions? Validation of the Emotion Regulation Strategies for Artistic Creative Activities Scale (ERS-ACA). *PLOS ONE*, 14(2), e0211362.
- Farrington, C., Maurer, J., McBride, M., Nagaoka, J., Puller, J. S., Shewfelt, S., et al. (2019). Arts education and socio-emotional learning outcomes among K-12 students: Developing a theory of action. University of Chicago Consortium on School Research <https://eric.ed.gov/?id=ED598682>.
- Horner, M. V., Jordan, D. D., & Brown, K. M. (2019). Academic Optimism. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.645>
- Galle girian, S., pouladi reishahri, A., & keykhasravani, M. (2019). Effectiveness of positivist therapy on mental happiness, resilience and self-affection in the mothers of the children with cerebral Paralysis (CP). *Psychology of Exceptional Individuals*, 9(35), 193-213. doi: 10.22054/jpe.2020.27093.1666
- Guion, K. & Mrug, S. (2012). The Role of parental and adolescent attributions in adjustment of adolescents with chronic illness, *Journal of clinical Psychology in Medical Setting*, 19, 262- 269.
- Kapetanovic, S., & Skoog, T. (2021). The role of the family's emotional climate in the links between parent-adolescent communication and adolescent psychosocial functioning. *Research on Child and Adolescent Psychopathology*, 49, 141-154.
- Khodarahmi, E., & Zarrinabadi, N. (2016). Self-Regulation and Academic Optimism in a Sample of Iranian Language Learners: Variations Across Achievement Group and Gender. *Current Psychology*, 35(4), 700–710. <https://doi.org/10.1007/s12144-015-9340-z>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling (4th ed.)*. London: Guilford Pres
- Kulophas, D., Ruengtrakul, A., & Wongwanich, S. (2015). The Relationships among Authentic Leadership, Teachers' Work Engagement, Academic Optimism and School Size as Moderator: A Conceptual Model. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191, 2554–2558. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.298>
- Krypel, M., & Henderson-King, D. (2010). Stress, coping styles, and optimism: are they related to meaning of education in students' lives?. *Social Psychology Of Education*, 13(3), 409-424. <https://doi.org/10.1007/s11218-010-9132-0>
- Liu, J., & Loeb, S. (2021). Engaging Teachers: Measuring the Impact of Teachers on Student Attendance in Secondary School. *The Journal of Human Resources*, 56(2), 343-379.
- Longobardi, C., Prino, L. E., Marengo, D., & Settanni, M. (2016). Student-Teacher Relationships As a Protective Factor for School Adjustment during the Transition from Middle to High School. *Frontiers in Psychology*, 7. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01988>
- Lorence, B., Hidalgo, V., Perez- Padilla, J., & Menendez, S. (2019). The role of parenting styles on behavior problem profiles of adolescence, *Internal Journal Environmental Research and Public Health*, 16(15). 27-67.
- Mack, D. E., Wilson, P. M., Oster, K. G., Kowalski, K. C., Crocker, P. R. E., & Sylvester, B. D. (2011). Well-being in volleyball players: Examining the contributions of independent

- and balanced psychological need satisfaction. *Psychology of Sport and Exercise*, 12(5), 533–539. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2011.05.006>
- Martin-Cuellar, A., Lardier, D. T., & Atencio, D. J. (2019). Therapist mindfulness and subjective vitality: the role of psychological wellbeing and compassion satisfaction. *Journal of Mental Health*, 30(1), 113–120. <https://doi.org/10.1080/09638237.2019.1644491>
- Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2008). Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *Journal of School Psychology*, 46, 53-83.
- O'Donohue, W. T., Benuto, L. T., Woodward Tolle, L., Payne, L., & Davis, R. (2013). Introduction and the wellness imperative with adolescent behavioral health. In W. T. O'Donohue, L. T. Benuto, & L. Woodward Tolle (Eds.), *Handbook of adolescent health psychology* (pp. 3–11). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-6633-8_1
- Ogbaselase, F. A., Mancini, K. J., & Luebke, A. M. (2022). Indirect effect of family climate on adolescent depression through emotion regulatory processes. *Emotion*, 22(5), 1017.
- Orsini, C. A., Binnie, V. I., & Tricio, J. A. (2018). Motivational profiles and their relationships with basic psychological needs, academic performance, study strategies, self-esteem, and vitality in dental students in Chile. *Journal of Education and Evaluation Health Profile*, 15, 11-18.
- Peker, A., & Kasikci, F. (2022). The Mediator Role of Resilience in the Relationship between Sensation-Seeking, Happiness and Subjective Vitality. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 9(1), 115–129. <https://doi.org/10.33200/ijcer.985610>
- Pritchard, A., Richardson, M., Sheffield, D., & McEwan, K. (2020). The Relationship Between Nature Connectedness and Eudaimonic Well-Being: A Meta-analysis. *Journal of Happiness Studies*, 21(3), 1145–1167.
- Rand, K. L., Martin, A. D., & Shea, A. M. (2011). Hope, but not optimism, predicts academic performance of law students beyond previous academic achievement. *Journal of Research in Personality*, 45(6), 683–686. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2011.08.004>
- Ryan, R., & Frederick, C. (1997). On Energy, Personality, and Health: Subjective Vitality as a Dynamic Reflection of Well-Being. *Journal Of Personality*, 65(3), 529-565. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1997.tb00326.x>
- Sadipour I, Mirzaee O, Salmabadi M, Safara M. (2019). Comparison of Psychological Hardiness and Subjective Vitality between Ordinary Students and Students with Specific Learning Disorder. *Journal of Disability Studies*, 8,80-115. [Persian] <https://doi:20.1001.1.23222840.1397.8.0.22.7>
- Sajjani, N., Mayor, C., & Tillberg-Webb, H. (2020). Aesthetic presence: The role of the arts in the education of creative arts therapists in the classroom and online. *The Arts In Psychotherapy*, 69, 101668. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2020.101668>
- Satici, B. (2019). Testing a model of subjective well-being: The roles of optimism, psychological vulnerability, and shyness. *Health Psychology Open*, 6(2), 205510291988429. <https://doi.org/10.1177/2055102919884290>
- Shahmardi, S., Pourebrahim, T., & Hoobi, M. B. (2022). The Role of Family Emotional Atmosphere and Attachment Styles in Alexithymia of Married People. *Journal of Client-Centered Nursing Care*, 8(4), 273-280.
- Steinberg. (2020). *Adolescence* (12th ed.). McGraw Hill Education.
- Supervía, P. U., Salavera, C., & Quílez-Robres, A. (2022). Self-Efficacy, Optimism, and Academic Performance as Psychoeducational Variables: Mediation Approach in Students. *Children (Basel)*, 9(3), 420. <https://doi.org/10.3390/children9030420>

- Taleipour, N., & Motlaq, M. (2021). The Role of Family Emotional Climate in Predicting Social Competence among Female High School Students in Dezful City. *Sociological Studies of Youth*, 12(42), 123-134.
- Trepte, S., & Masur, P. K. (2023). The Routledge Handbook of Privacy and Social Media. In Routledge eBooks. <https://doi.org/10.4324/9781003244677>
- Tschannen-Moran, M., Bankole, R., Mitchell, R., & Moore, D. (2013). Student Academic Optimism: a confirmatory factor analysis. *Journal Of Educational Administration*, 51(2), 150-175. <https://doi.org/10.1108/09578231311304689>
- Uysal, R., Satıcı, S. A., Satıcı, B., & Akin, A. (2014). Subjective Vitality as Mediator and Moderator of the Relationship between Life Satisfaction and Subjective Happiness. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(2), 489-497.
- Wilkinson. L. C. (2019). Learning language and mathematics: A perspective from linguistics and education. *Linguistics and Education*, 49, 86-95.

